

časopis spolku Arnika Arnikum

2/25

Pátý ročník festivalu Za Prahu udržitelnou a sousedskou

Mladí lidé v Srbsku se **snaží o změnu** / Ochrana stromů
a alejí **pod tlakem** / Česká skládka **v plamenech**

Líbí se Vám nové Arnikum?

Jeho vydávání můžete podpořit pomocí
QR kódu nebo zasláním daru na účet
č. 2900117959 / 2010 s VS 2025202579.

Bezobalový obchod Bout

- trvanlivé potraviny
- bio mléčné produkty
- veganské produkty
- eko drogerie a kosmetika
- dárkové zboží a doplňky
- velký výběr
- dostupné ceny
- společně šetrně k přírodě
- vlastní obal není nutný

Nitranská 918/14, Praha 3, www.bout.cz

Bout – Bez obalu u Terky

Vážení čtenáři, podporovatelé Arniky,

Eva Orcígrová

poprvé a zároveň naposledy mám příležitost vás oslovit prostřednictvím úvodníku. Po sedmi letech tímto číslem uzavírám své působení na pozici šéfredaktorky magazínu Arnikum.

Činnost Arniky jsem sledovala spíš z povzdálí dávno před tím, než jsem se na jaře 2018 ucházela o post editora jejího magazínu. Aktivita této organizace jsou ale natolik rozsáhlé, že všechny je pojmout je tak trochu nad lidské síly, obzvláště pro člověka z jiného oboru, a tak jsem úplně netušila, co mě čeká. V době, kdy jsem se začala uvnitř Arniky rozkukávat, byly její aktivity rozděleny do tří programů: kromě Centra pro podporu občanů a Toxických látek a odpadů zde figuroval ještě program Ochrana přírody. Později se programy sloučily do dvou, šlo ale jistě spíš o formalitu. Aktivita a oblast zájmu Arnice neubýlo, naopak mám pocit, že rostou exponenciální řadou. Některé navíc velmi významně zasahují i do zahraničí,

a přiznám se, že ani dnes bych nedokázala z hlavy vyjmenovat, kde všude Arnika působí a jakým tématům se věnuje. S přípravou každého dalšího čísla magazínu jsem byla znovu fascinovaná, s jakou vytrvalostí a zapálením se jednotliví odborníci věnují svým projektům, a to v ne vždy ideálních podmínkách neziskové organizace. Snad se mi podaří aspoň kousek této houževnatosti ukrást i pro sebe.

Říká se, že sedmička je magické číslo a každý životní cyklus prý trvá právě sedm let. Myslím, že má mise byla splněna, sama jsem se toho během vedení časopisu hodně naučila a velmi mě těší, že ho předávám dál v nové, reprezentativní podobě. Přeji celému týmu Arniky neutuchající nadšení a vám, podporovatelům a dárcům děkuji, že jí v tom pomáháte. Jak jsme se již mnohokrát přesvědčili na řádcích tohoto magazínu – vaše podpora má velký smysl. ■

Obsah

Poslední čtyři měsíce v Arnice_2 // Ochrana stromů a alejí pod tlakem škodlivých pozměňovacích návrhů_4 // Koprodukujeme film o tom, jak si brát svoje město zpět_5 // Česká skládka v plamenech: Proč ignorujeme prevenci?_5 // Mladí lidé v Srbsku se snaží o změnu_6 // Jasminka Randelović: Na stopě toxickým látkám v rozbouřeném Srbsku_8 // Aleje v centru našeho zájmu_10 // Zálohování se odkládá, zaplatíme to všichni_11 // Pátý ročník festivalu Za Prahu udržitelnou a sousedskou, tentokrát i v ulicích_12

Arnikum, časopis sdružení Arnika vychází 3× ročně v Praze. Číslo 2/2025 vyšlo v červenci 2025 v nákladu 1500 ks. Vydává: Arnika, IČO: 26543281, Evidenční č. MK ČR VS/1-1/48279/01-R, Seifertova 327/85, Praha 3, tel: +420 774 406 825, www.arnika.org, e-mail: arnika@arnika.org. Šéfredaktor: Eva Orcígrová. Spolupracovníci: Karolína Brabcová, Marie Černá, Valentýna Heřmánek, Nikola Jelínek, Jan Kašpárek, Marcela Klemensová, Markéta Møller, Václav Orcígr, Luboš Pavlovič a pobočky Arniky. Grafický design a DTP: Ondřej Petrlík. Foto na obálce: Jakub Šedý.

Poslední čtyři měsíce v Arnice

Cestička k divočině

Nedaleko místa, kde se řeka Olza vlévá do Odry, se s místními hasiči už několik let snažíme podat pomocnou ruku přírodě. V březnu jsme v Kopytově u Bohumína společně vysázeli už druhou alej. Protože vede od cyklostezky mezi poli do místa zarostlého stromy a křovinami, dostala název Cestička k divočině. Místní zemědělci s výsadbou na hranici svého pozemku souhlasili. Stromy sázeli dobrovolníci všech věkových kategorií pod dozorem zkušeného arboristy. Ten si jako živý mulč vyzkoušel náš obyčejný rozrazil rezekvítek. Vznikl nový krajinný prvek z původních druhů listnáčů, sázeli jsme topoly černé, jilmy, duby a hlohy. O mladé stromky se budou starat dobrovolní hasiči, zajištění potřebné závlivky pro ně rozhodně není problém. Udělejte si výlet k přírodní památce Hraniční meandry Odry a podívejte se, jak to funguje.

Foto: Pavel Čempeš

A vy sami si můžete
projít **webový nástroj
CheckED** a zjistit, jak je
na tom váš domov.

Foto: Tereza Kovalčíková

Zdravý domov bez zbytečné chemie

Již více než 1300 chemických ambasadorů a ambasaderek z celé Evropy prošlo školením, jak se zbavit toxických materiálů a výrobků, kterými jsou doma obklopeni. Některé domácnosti tak prošly menší revolucí – ambasadoři vyřadili staré plastové nádoby, teflonové pánve nahradili skleněnými, litinovými nebo keramickými alternativami. Jiní zcela vypustili konzervy a přešli na skleněné obaly. V koupelně pak někteří ambasadoři omezili až 90 % čisticích prostředků a nahradili je octem, jedlou sodou či kyselinou citronovou. Překvapivě se ukázalo, že „recepty od babičky“ často fungují lépe než průmyslové produkty. Řada ambasadorů protřídila kosmetiku a používají mobilní aplikace jako INCI Beauty usnadňující nákup šetrnějších kosmetických přípravků. Nezastavili se ale jen u sebe. Ve svém okolí vedli rozhovory s rodinou, přáteli i kolegy a prováděli tzv. audity domácností, během nichž pomáhali ostatním identifikovat rizikové výrobky. V jedné rodině se díky výměně plastových nádob a čisticích prostředků výrazně zmírnily příznaky alergií u dítěte. Arnika připravuje na léto podcast, kde budete moci sami podobné školení absolvovat.

Arnika a Koalice pro řeky pečují o oázu na Hané

Dobrovolnický den v Čehovicích na Hané přilákal rekordních 29 účastníků. Společně ořezávali staré i mladé vrby „na hlavu“ u Lampotova háje, kde se setkávají dva potoky. Právě tady díky místním lidem už více než deset let vzniká mozaikovitá lužní krajina s tůňemi, mokřady a stromy, která v jinak intenzivně obdělávané Hané zadržuje vodu a dává prostor přírodě.

O vrby je nutné pravidelně pečovat – bez následné péče stromy chátrají a celý ekosystém ztrácí svou hodnotu. Péče o krajinu není jednorázová akce. Je to dlouhodobý závazek, který vyžaduje čas, ruce a podporu. Ořezané větve poslouží jako lokální palivo, biotopy ve starých vrbách jako úkryt pro netopýry, ptáky a hmyz. Letos chce Arnika společně s Koalicí pro řeky obnovit zarostlou tůň, vytvořit naučnou tabuli o významu vrb a představit výrobu biouhle. „Nejde jen o to něco vybudovat. Opravdová výzva je se o to pak dál starat,“ říká Jan Koutný, rodák z Čehovic.

Foto: Marie Černá

Foto: Nikola Jelínek

Nová kontroverzní dohoda o zákazu nebezpečných přísad v plastech

Nová globální dohoda ke Stockholmské úmluvě, přijatá v květnu 2025 v Ženevě schválila zařazení chlorovaných parafinů se středně dlouhým řetězcem (MCCPs), skupiny látek tvořených perfluorovanými karboxylovými kyselinami s dlouhým řetězcem (LC-PFCA) a jednoho z nejtoxičtějších pesticidů chlorpyrifosu na seznam globálně zakázaných perzistentních organických látek (POPs). Omezení těchto 3 skupin nebezpečných látek však zkalilo bezprecedentní znovuotevření dřívějšího zákazu vysoce toxického plastového aditiva UV-328, pro které byla schválena výjimka pro recyklované plasty. Tato toxická látka bude tedy dál cirkulovat v oběhu a potenciálně kontaminovat nové produkty, včetně obalů potravin. Účastník jednání, Jindřich Petrlík z Arniky, kritizoval, že tyto výjimky podřívají cíl úmluvy chránit lidi. Signatáři Stockholmské úmluvy také přijali novou směrnici pro sanaci lokalit kontaminovaných nejnebezpečnějšími látkami, poskytující doporučení, jak co nejefektivněji a nejekologičtěji znečištěná místa dekontaminovat. Arnika při této příležitosti představila delegátům mapu kontaminovaných míst. Na ní jsou vyznačeny lokality s mírou znečištění, které v rámci svých projektů mapuje už přes 20 let.

Arnika představila delegátům mapu kontaminovaných míst

Jindřich Petrlík z Arniky nominován na Cenu Josefa Vavrouška

Jindřich Petrlík, ekolog, publicista, fotograf a zakladatel dvou vlivných ekologických organizací – Děti Země a Arniky – byl letos podruhé nominován na Cenu Josefa Vavrouška za dlouhodobý přínos ochraně životního prostředí. Oprávněně. Už 46 let neúnavně chrání přírodu, z toho 36 let profesionálně. I díky němu byl v Česku přijat zákon na ochranu ozonové vrstvy, omezila se výroba chloru pomocí rtuti, máme funkční integrovaný registr znečišťování, méně jedů ve spotřebním zboží i silnější hlas při mezinárodních vyjednávání o toxických látkách.

Není to ale jen o výsledcích. Jindřich je pro mnohé, včetně svých kolegyní a kolegů inspirací, a to díky své houževnatosti, zvědavosti i odvaze. Nebojí se postavit zájmům mocnějších hráčů vyzbrojen „pouze“ odbornými daty. Jeho práce je zásadní nejen u nás, ale i v Ghaně, Indonésii nebo Arménii. Jak říká jeden z podporovatelů jeho nominace: „Díky Jindrovi je kolem nás méně jedů. A to je velká věc.“

Ochrana stromů a alejí pod tlakem škodlivých pozměňovacích návrhů

Text: Marcela Klemensová **Foto:** Martin Plocek

Cesta k novele zákona o ochraně přírody a krajiny je klikatá. Návrh novely zákona se projednává v poslanecké sněmovně od února 2025. Některé pozměňovací návrhy, načené během druhého čtení, nás přinutily k okamžité akci. Společně se Zeleným kruhem jsme důrazně požádali členy garančního Výboru pro životní prostředí, aby je nepodpořili. Na ochranu stromů se ozvali i odborníci ze Svazu pro zahradní a krajinářskou tvorbu. Naše rychlá akce se osvědčila. Výbor škodlivé pozměňovací návrhy nepodpořil a tím vydal jasný signál pro další projednávání zákona. Třetí čtení probíhá na schůzi poslanecké sněmovny od 11. 6. Pak nás čeká ještě projednávání v Senátu a pak teprve zákon může podepsat prezident.

Zejména dva návrhy by zásadním způsobem oslabily ochranu stromů. O co v nich jde?

První z nich by umožnil nekontrolovatelné kácení vzrostlých stromů na březích vodních děl a ochranných hrází, tedy i kácení cenných biotopových stromů a historických stromořadí na hrázích rybníků. Kácení by mohlo probíhat bez řádného správního řízení orgánu ochrany přírody, na pouhé oznámení. Ochrana histo-

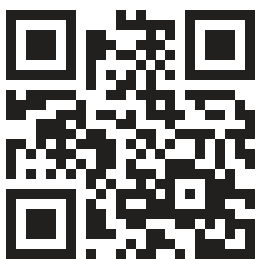
rických alejí na hrázích je přitom zásadní kvůli zajištění ochrany významných krajinných prvků a krajinného rázu. Příkladem může být krajina na Třeboňsku nebo v Poodří.

Některé pozměňovací návrhy nás přinutily k okamžité akci.

Právní ochranu by ztratila také stromořadí na březích vodních toků. Další škodlivý pozměňovací návrh totiž požaduje, aby břehové porosty, tj. i linie vzrostlých stromů, i nově založená stromořadí na revitalizovaných nábřežích, nebyly považovány za stromořadí, tj. aby mohly být káceny na pouhé oznámení. Stromořadí podél vodních toků a na nábřeží v našich sídlech jsou ale významnou součástí městské zeleně. A platí to i pro nábřeží tak významných měst, jako jsou Praha, Olomouc nebo Ostrava.

Ani v době vydání tohoto čísla Arnika ještě nemusí být vyhráno. My zůstáváme na stráží a vy sledujte naše informační kanály. ■

Novinky nejen z této kauzy můžete sledovat na našem webu arnika.org/stromy

Koprodukujeme film o tom, jak si brát svoje město zpět

Jak by vypadala Praha, kdyby o ní nerozhodovali bohatí investoři, kdyby veřejný prostor nebyl zamořen vizuálním smogem, a kdyby hodnota města spočívala ve kvalitě života a dostupnosti pro jeho obyvatele namísto logiky zisku? Na tyto a další otázky hledá odpovědi snímek **Veřejně prospěšné práce dokumentaristy Vladimíra Turnera.**

Text: Václav Orcígr
Foto: Beginner's Mind

Film zkoumá proměňující se dynamiku veřejného prostoru ve velkých městech a ukazuje, jak může umění inspirovat lidi k tomu, aby si znovu přivlastnili a přetvořili své okolí. Turner ve spolupráci s pražskými umělci zachytil sérii uměleckých akcí a performativních přednášek, které ztvárňují způsoby, skrze něž je možné upozornit na problémy v rozvoji měst, péči o veřejný prostor, nebo v kontextu nedostupného bydlení. Umění zde Turner prezentuje jako radikální zásah s potenciálem přetvářet zažité pořádky a vytvářet hnací motor boje proti konzervativnímu technokratickému vnímání světa.

Snímek měl svoji úspěšnou premiéru na festivalu dokumentárních filmů Jeden svět, a v průběhu roku bude prezentován na dalších akcích, filmových festivalech, i v lokálních kinech. S Arnikou jsme se stali jeho koproducenty. Proč? S Vladimírem Turnerem spolupracujeme dlouhodobě na výrobě našich kampaňových videí i v kontextu ekologických dokumentárních pořadů. Již před časem nás napadla myšlenka zkusit zařadit do některé z našich grantových žádostí také natočení filmu o problémech rozvoje měst. Vyšlo nám to napodruhé a díky tomu vznikl celovečerní film. Povedlo se v něm jasně ukázat paradoxy současného uvažování o městském prostoru. Kloubí se zde hravost i jasná vysvětlení a návštěvu některé z projekcí nelze než doporučit. ■ Podrobnosti o filmu i termíny promítání najdete na webové stránce publicservice.art.

Česká skládka v plamenech: Proč ignorujeme prevenci?

Luboš Pavlovič

Česko čelí závažné krizi v odpadovém hospodářství. Opakované požáry skládek, jako v Rynholci či Benátkách nad Jizerou, a narůstající nelegální dovoz odpadu signalizují systémové selhání. Celníci v roce 2024 odhalili přes 100 případů neoprávněné přepravy stovek tun odpadů, což potvrzuje alarmující status „popelnice Evropy“. Rozházené plastové lahve a plechovky v krajině jsou pak dalším viditelným důkazem tohoto problému.

Navzdory kritické situaci není prevence vzniku odpadů systematicky řešena ani ve strategických dokumentech, jako je Plán odpadového hospodářství ČR 2025–2035. Chybí konkrétní cíle a mechanismy pro naplnění v jednotlivých kategoriích odpadů. Bez legislativních a ekonomických opatření se budeme nadále potýkat s horami odpadu ve spalovnách, nelegálními skládkami a znečištěnou přírodou.

Prevence je neodmyslitelně spjata s podporou cirkulární ekonomiky. Nová pravidla by měla

zahrnovat systém motivačních poplatků (ekomodulaci), podporu výroby z recyklátů a zavedení vratných obalů. Tyto nástroje úspěšně fungují v zemích s vysokou mírou recyklace, zatímco Česko zaostává a čelí sankcím EU.

Nejmarkantnějším příkladem ignorace prevence je neschválení zálohování nápojových obalů. Poslanecká sněmovna tak promarnila šanci zavést systém, který v jiných zemích EU sbírá až 90 % PET lahví a plechovek, snižuje množství odpadků v ulicích a pomáhá plnit recyklační cíle. Ačkoliv více než 70 % veřejnosti zálohování podporuje a EU ho vyžaduje, Česko se stále drží lineárního modelu „vyrobit – vyhodit“.

Bez radikální změny – zahrnující zavedení zálohování, přerozdělení poplatků, ekomodulaci a podporu vratných obalů – budeme i nadále řešit jen důsledky namísto příčin. Prevence vzniku odpadů není luxus, ale nezbytnost. ■

Mladí lidé v Srbsku se snaží o změnu

Poslední půlrok je v Srbsku ve znamení protestů, jaké země neviděla dekády. Hlavními hybateli jsou studenti vysokých škol, mají ale podporu široké společnosti. Demonstrace a okupační stávky na školách odstartovala loňská tragédie, kdy se na nádraží v Novém Sadu zřítil betonový přístřešek a zahynulo 15 lidí.

Text: Markéta Møller **Foto:** Danijela Rusimovic a Jasminka Randelović

Protestující požadují jak řádné prošetření neštěstí a skoncování s korrupcí ve vládě, která je podle nich za nehodu zodpovědná, tak další kroky sahající až po vyšší rozpočet na vzdělání. Vláda přišla s ústupky, všechny požadavky ale nesplnila. Hlavně mladí lidé tak dál vycházejí do ulic a doufají ve změnu.

Jaký je společný jmenovatel srbského protestního hnutí a činnosti Arniky v této balkánské zemi, kde už od roku 2015 spolupracujeme s místní organizací Alternativa za bezpečnější chemikálie (ALHem)? Právě mladí lidé, kteří jsou často hybatelem změn. Ti mají ale pocit, že je nesmírně těžké z jejich pozice ovlivňovat politická rozhodnutí v zemi a být slyšeni, a to i v otázkách ochrany životního prostředí. Právě to se snažíme v rámci našeho projektu v Srbsku měnit. Chceme

ukázat, jakým způsobem je možné vést dialog se státními orgány, například s ministerstvy, a pozitivně tak ovlivňovat životní prostředí i zdraví lidí. Ti nyní bezpochyby doplácí jak například na znečištěné ovzduší, tak na toxické látky ve spotřebním zboží.

Vloni jsme tak my z Arniky s ALHem opět spojili síly a vytvořili projekt, který během roku 2024 provedl skupinu téměř 40 mladých lidí z různých částí Srbska procesem přípravy a realizace advokační kampaně. Zaměřili jsme se na dodržování předpisů omezujících toxické látky ve spotřebním zboží, konkrétně na toxické ftaláty, které se často používají v měkkých plastech, především v PVC. Srbsko sice v roce 2023 harmonizovalo národní regulace s Evropskou unií a ftaláty ve výrobcích zakázalo, ale z přechodících projektů víme, že zákony na ochranu spotřebitelů v Srbsku často

nejdou dodržovány a nikdo je ani nevymáhá. To se potvrdilo i tentokrát.

S mládeží jsme společně vybrali 30 různých produktů z PVC v kamenných obchodech v Bělehradě a nechali je otestovat na přítomnost několika zvlášť rizikových ftalátů v akreditované laboratoři. Analýza ukázala, že 63 % z nich obsahovalo vyšší koncentrace ftalátů, než je povolených 0,1 %. Limit byl často překročen mnohonásobně, kdy se koncentrace pohybovaly od 0,15 % až po 50 %, přičemž nejvíce ftalátů se našlo v dětské pláštěnce. Ta limit přesáhla zhruba 500krát. Mezi další produkty plné ftalátů patřily třeba školní aktovky, dívčí kabelky, boxerské rukavice, PVC fólie a plachty nebo výrobky z umělé kůže.

Vzhledem k poměrně alarmujícím výsledkům laboratorní analýzy a zjištěnému nedodržování srbských předpisů jsme na konci minulého roku uspořádali debatu s experty. Přizvali jsme k dialogu zástupce institucí státní správy a zdravotnického, hospodářského a občanského sektoru v Srbsku a hovořili jsme o výsledcích analýzy.

„Pokud zákazy zůstanou jen na papíře a nikdo je nebude vymáhat, neudělalo se nic. Žádáme tedy úřady, aby pravidelně monitorovaly trh. Měly by přistoupit i k zákazu ftalátů v elektronice, kde se nyní toxické látky neregulují. Důležité také je, aby i sami výrobci začali místo ftalátů používat bezpečnější alternativy,“ komentovala na debatě Jasminka Randelović, biochemička a programová manažerka ALHem. Dále vysvětlila, že v současné době není v Srbsku ani jasné, která instituce nese za vymáhání zákonů odpovědnost. Organizace, podpořená patnácti dalšími občanskými uskupeními, také předložila patřičné oficiální podněty srbským ministerstvům životního prostředí a zdravotnictví.

Odborníci varují, že rizika nynějšího liknavého přístupu jsou značná. Čtyři námi testované ftaláty (DEHP, DBP, BBP, DiBP), které se také našly

Zákony na ochranu spotřebitelů v Srbsku často nejsou dodržovány a nikdo je ani nevymáhá.

v zakoupeném zboží, jsou mezinárodně klasifikované coby toxické pro reprodukci. Je prokázáno, že škodí jak plodu v těhotenství, tak plodnosti jako takové. Jde o takzvané endokrinní disruptory, tj. narušují fungování hormonálního systému. Současné úsilí společnosti ALHem i proto podporují odborníci z řad lékařů, včetně předsedy Srbské společnosti pro reprodukční endokrinologii.

I když nejasnosti, který státní orgán má ve svých pravomocích kontrolu různého zboží a jeho

případné stažení z trhu, trvají i ještě téměř půl roku po ukončení loňského projektu, věci se přeci jenom hnuly vpřed. ALHem – je-li to možné – komunikuje s různými ministerstvy, zároveň pokračuje mediální zájem o téma. Navzdory společenské krizi se problematika bezpečnosti spotřebního zboží dostala do širšího povědomí. Tím jasnější je, že Srbsko potřebuje podobné projekty, jakým je ten náš, stejně jak budoucí mladé lidi, kteří budou znát nejen danou problematiku, ale i způsoby, jak na environmentální problémy z pozice občanů a občanských organizací upozorňovat a řešit je.

Vzdělávat mladé lidi budeme společně s ALHem i v letošním a příštím roce, a to opět za podpory Programu transformační spolupráce Ministerstva zahraničních věcí ČR. Účastníky projektu čekají různé vzdělávací workshopy a projdou si celým procesem advokační kampaně od přípravy až po komunikaci výsledků s různými zainteresovanými stranami. Zaměříme se opět na toxické látky, a to na těžké kovy v barvách na keramické nádobí a PFAS – tedy věčné chemikálie, které je možné najít třeba v obalech na fastfood a jídla s sebou. Nadále tak budeme přispívat k větší bezpečnosti spotřebního zboží doma i za hranicemi. ■

▲ V bělehradských obchodech jsme vybrali k otestování 30 produktů z PVC.

Jasminka Randelović: Na stopě toxickým látkám v rozbouřeném Srbsku

Organizace ALHem a Arnika v Srbsku hájí právo lidí na bezpečné spotřební zboží. Nedávno jsme spolu testovali výrobky z PVC zakoupené v Bělehradu a odhalili v nich nebezpečné ftaláty. Pracujeme také s mladými lidmi, kteří se učí zapojovat se do rozhodovacích procesů. Detaily jsme probrali se spoluzakladatelkou ALHem, Jasminkou Randelović.

Text: Jan Kašpárek

Foto: Archiv J. Randelović

Jak byste vysvětlila zaměření ALHem někomu, kdo o vaší organizaci nikdy neslyšel?

ALHem je zkratka Alternativa za bezbednije hemikalije, tedy Alternativa pro bezpečnější chemické látky. Jsme občanská organizace se sídlem v Bělehradu, naším cílem je snižovat výskyt toxických látek zejména ve spotřebním zboží a chránit tak lidské zdraví a životní prostředí. Monitorujeme používání potenciálně nebezpečných materiálů, ale i dodržování a vymáhání různých předpisů, informujeme spotřebitele o bezpečnosti výrobků. Na západním Balkáně jsme snad jediná občanská organizace zaměřená na chemickou bezpečnost, jsme aktivní i mezinárodně, hlavně na evropské úrovni.

S Arnikou spolupracujete už roky. Jak to začalo?

Před asi 15 lety jsem se dostala do kontaktu s platformou International Pollutants Elimination Network, IPEN, kde dlouhodobě působí i Arnika. Seznámila jsem se tak s Jindřichem Petrlikem a začali jsme spolupracovat hlavně v oblasti perzistentních organických polutantů.

Na začátku pro nás byla Arnika jako starší bratr a pomohla nám nastavit strategie od kampaní přes veřejnou komunikaci po organizační funkce a získávání financí. A brzy jsme už pracovali na společném projektu, který řeší toxické látky ve spotřebním zboží.

V rámci IPEN Arnika funguje jako ústředí pro středovýchodní Evropu a je lídrem nejen v oblasti perzistentních organických polutantů. První informace o aktuálním dění v oboru tedy často dostáváme právě od Arniky.

Nedávno jsme společně zpracovali studii „Měkké plasty, tvrdá pravda 2“, ukazující na značný výskyt ftalátů v běžném spotřebním zboží. Jak je takový výskyt toxických látek v běžných produktech možný a je v tom Srbsko nějak specifické?

Výsledky jsou problematické nejen kvůli tomu, kolik výrobků toxické ftaláty obsahuje, ale i kvůli jejich značným koncentracím. Ty v některých případech i pětisetnásobně překročily úředně stanovené normy. Ftaláty se ve zboží objevují i v zemích Evropské unie, ale nikoli v takové míře.

Důvodů je více. Sice přebíráme evropské normy a zákazy, ale jsme oproti EU asi čtyři roky pozadu. Toho průmysl využívá k vývozu zboží, které by na unijním trhu už neprošlo, do

Srbska i dalších balkánských zemí. Co se ftalátů týče, Srbsko zpřísnilo pravidla po vzoru EU asi rok před startem studie. Jak ale vidíme, výskyt ftalátů ve zboží to neovlivnilo. Chybí tu totiž koordinace mezi státními orgány odpovědnými za vymáhání regulací. Ministerstva nemají sladěné postupy a není jasné, kdo má provádět jaké kontroly.

Inspektorům, kterých je velmi málo, chybí zdroje, mladí nejsou k takové práci motivováni a chemická bezpečnost není prioritou ani na úrovni politických programů. I proto se snažíme informovat veřejnost a vyvíjet tlak na úřady.

Jak moc se o chemickou bezpečnost spotřebního zboží veřejnost zajímá?

Informovanost zejména mladých lidí se zvyšuje, jak ukazují i některé průzkumy veřejného mínění. Koncem loňska jsme vedli informační kampaň včetně tiskové konference, o bezpečnosti spotřebního zboží jsme mluvili i v televizních pořadech. Oslovlili jsme tak skoro milion srbských občanů.

A má to smysl. Například po článku v srbském Forbesu, kde se podrobně rozebírala tematika ftalátů a související odpovědnost úřadů, nám ministerstvo životního prostředí konečně sdělilo, že začalo s dalším resortem řešit, kdo bude za něst odpovědnost.

Uvědomují si instituce význam vaší práce? Jak s nimi vycházíte?

Mění se to bohužel k horšímu. Ještě pár let zpátky jsme vedli konstruktivní dialog s odborem chemických látek ministerstva životního prostředí, od loňska je ale komunikace na nejnižší úrovni vůbec a chybí důvěra mezi občanskou společností a vládou. Aby ministerstva reagovala na naše iniciativy, musíme problémy medializovat.

Chápu správně, že se atmosféra změnila během vlny protestů, která po Srbsku probíhá od loňského listopadu, kdy při neštěstí na nádraží v Novém sadu zahynulo šestnáct lidí?

Situace není dobrá delší dobu, ale ano, po katastrofě v Novém Sadu se zhoršila. Lidé v čele se studenty začali protestovat a požadovat jasné vyvození odpovědnosti. Společnost nedůvěřuje institucím, panuje nespokojenost s vládou a systémovou korupcí. Podle posledního průzkumu nevládní organizace CRTA podporuje protesty i skoro půl roku od začátku šedesát procent obyvatel Srbska. Požadavky studentů pak až osmdesát

Jasminka Randelović

Vystudovala biochemii na Bělehradské univerzitě. Vedla oddělení hodnocení rizik chemických látek a biocidů v Srbské agentuře pro chemické látky, pracovala jako inspektorka na srbském ministerstvu životního prostředí, jako poradkyně ministra pro vědu a ochranu životního prostředí i jako konzultantka Organizace OSN pro průmyslový rozvoj. Od roku 2015 působí jako programová manažerka ALHem.

sát procent. Nevládní iniciativy včetně ALHem protestní hnutí také podporují. Současně ale sílí represe a organizace hájící právní stát či lidská práva čelí nátlaku od státních institucí.

Na protestním hnutí mě zaujalo, jak dlouho už trvá. Nevypadá to, že by se lidé hodlali vzdát...

Ano, hlavně mladí lidé si dobře uvědomují vážnost situace a za současného stavu země tu nevidí svoji budoucnost. Když ale dochází k okupačním stávkám na univerzitách a dokonce středních školách, je důležité, že je širší společnost včetně profesorů podporuje, což se děje.

Srbsko je celkově nejen v politické, ale ve vyložené společenské krizi, jaká se v demokratické společnosti řeší volbami. Doufám, že ještě letos proběhnou.

Mimochodem, mají protesty i nějaký environmentální rozměr?

Nejde v nich primárně o životní prostředí, ale souvislost tu je. Vloni a předloni proběhly významné protesty ekologických skupin a občanů proti plánované těžbě lithia korporací Rio Tinto v údolí Jadar. Ty byly součástí stejného hodnotového systému jako současné studentské protesty. A naopak s těžbou lithia souvisí širší problémy, jako je nedostatečná transparentnost podobných záměrů.

Když odbočíme od nynějších bouří – jak vidíte příští roky ALHemu v srbské společnosti?

Moc mě těší, že v nynějším projektu pracujeme s mladými lidmi, protože právě oni jsou zde hlavními hybateli změn. Cítí se silní a schopní prosadit změnu, a to i v otázkách životního prostředí a chemické bezpečnosti. Projekt se vyvíjí dobře a věřím, že bude velmi úspěšný. A co bych si přála obecně? Aby se Srbsko v dalších letech stalo členským státem EU. ■

Koncem loňska jsme vedli informační kampaň včetně tiskové konference, o bezpečnosti spotřebního zboží jsme mluvili i v televizních pořadech.

Aleje v centru našeho zájmu

Díky soutěži Alej roku pravidelně upozorňujeme na důležitost stromů v krajině. Je však potřeba nejen sázet nové stromy, ale i pečovat o ty již vzrostlé.

Text: Marcela Klemensová **Foto:** Kateřina Štrossová a Martina Husková

Pečujeme o aleje

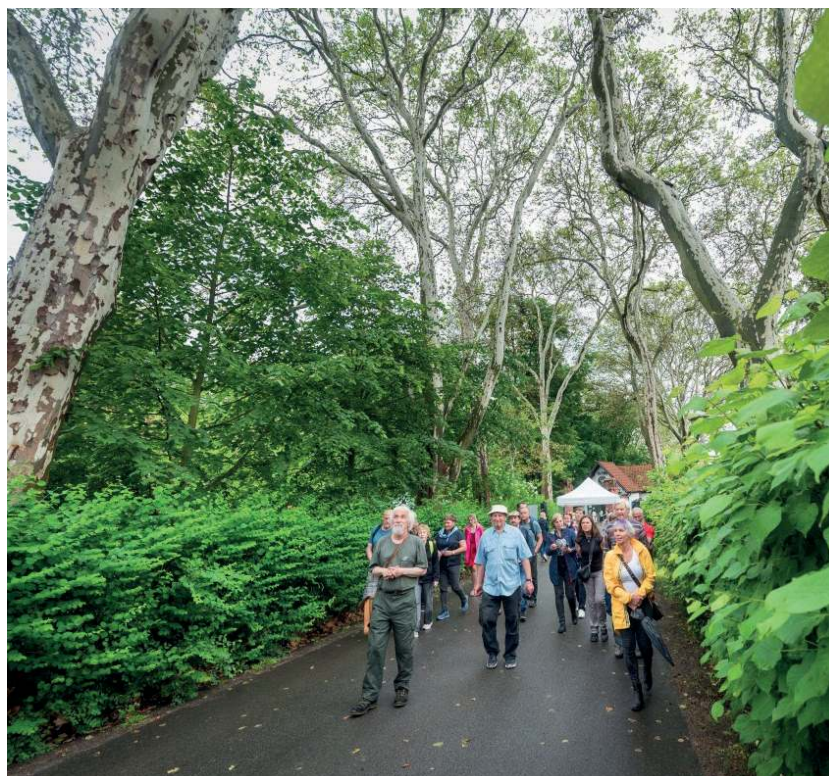
V květnu jsme vyrazili za krajskou vítězkou ankety Alej roku na okraj Prahy, do Hostavic. Vybrali jsme ji s odborníky z firmy Groown jako vhodnou kandidátku pro ošetření stromů metodou kořenové injektáže. Tato metoda není pro každou alej, proto pečlivě zvažujeme, kde pomůže nejvíc.

Alej v Hostavicích trpí suchem i chudou půdou. Ošetřili jsme všechny mladé stromy v této aleji. Injektáž prováděl odborník speciálním strojem, který pomocí vpichů vpravil ke kořenům stromů vzduch, živiny, mykorhizní houby a potřebnou vláhu. Takto ošetřené stromy budou lépe odolávat suchu a prodlouží se jejich životnost. Práci odborníků z firmy Groown s námi pozorně sledovali zástupci místní samosprávy a spolků.

Sázet nové stromy je důležité. Ale stejně důležité je pečovat o ty, které nám už vyrostly. Bez nich by nebyla naše města dobrým místem pro život. V loňském roce jsme stejnou péči věnovali Aleji podél Nežárky v Jindřichově Hradci.

▲ Kořenová injektáž se provádí pomocí speciálního stroje.

Slavnost na počest Aleje roku

Protivín v Jižních Čechách je známý tím, že k jeho pivovaru vede trojřadá platanová alej. V anketě Alej roku 2024 zabodovala a s 1024 hlasy se stala nejkrásnější alejí České republiky.

Počátkem června se přímo v aleji konala slavnost na její počest. Desítky lidí si přišly poslechnout vystoupení dětí z místní ZŠ a slova představitelů města zdůrazňující význam aleje. Na účastníky čekala výstava Arniky „Aleje – kulturní a přírodní bohatství naší krajiny“ a komentovaná procházka alejí. Tu vedli odborníci, kteří o platany dlouhá léta pečují. Podle dendrologa Petra Kunce je vidět, že ten, kdo alej vysázel, věděl velmi dobře, co dělá. Stromy v ní se navzájem podporují při větru i jiných vlivech prostředí. Platan javorolistý je navíc strom, který velmi dobře čelí klimatické změně, je schopný žít v městském prostředí, zvládá exhalace a do určité míry i solení.

Máme radost, že občané Protivína považují alej za dědictví, o které stojí za to pečovat. Jak řekl starosta Jaromír Hlaváč: „Dělali bychom to i bez ohledu na nějaká ocenění.“ ■

V Protivíně jsme oficiálně zahájili anketu Alej roku 2025. Až do 29. října můžete svou oblíbenou alej nominovat na webu **alej.roku.cz**.

Zálohování se odkládá, zaplatíme to všichni

Zálohování PET lahví a nápojových plechovek mělo být jedním z klíčových opatření, jak posunout Česko blíže k cirkulární ekonomice. Mělo pomoci snížit množství odpadu v přírodě, zlepšit recyklaci, ušetřit veřejné prostředky a nastavit spravedlivější systém odpovědnosti za obaly. Místo toho se stalo obětí politických obstrukcí a lobbistického tlaku. Text: Nikola Jelínek Foto: Petr Zewlakk Vrabec

Ministerstvo životního prostředí v dubnu připustilo, že se zákon o zálohování v tomto volebním období nestihne projednat. Ačkoliv bylo jeho zavedení plánováno od roku 2027, reálně hrozí posun až na rok 2029 – a s ním i ztráta výhod, které systém v navrhované podobě nabízel.

Důvody pro zavedení zálohového systému jsou však zřejmé. V Česku se vytrídí jen zhruba 73 % PET lahví a 26 % nápojových plechovek. Evropská legislativa však u PET lahví i plechovek vyžaduje 80 % už v roce 2026 a 90 % v roce 2029. Bez zálohování toho podle odborníků dosáhnout nelze a v žádné evropské zemi se to zatím nepodařilo. Odkládání zákona tedy znamená nejen promarněnou šanci, ale i hrozbu miliardových pokut z EU za nedostatečnou recyklaci plastu a pokračujícího plýtvání surovinami.

Zálohování má přitom širokou podporu: podle průzkumů ho podporuje přes 70 % obyvatel, nápojářské firmy, část obcí i obchodní řetězce. Proti se však postavily odpadové a skládkářské firmy a politici, kteří s nimi udržují vazby. Výsledkem je stav, ve kterém bude Česko i nadále dotovat neefektivní systém třídění, a ve kterém většina plastu skončí na skládkách nebo ve spalovnách, místo aby se vrátila do oběhu jako kvalitní surovina.

Tratí na tom nejen příroda, ale i veřejné rozpočty. Zálohování mělo obcím přinést až 300 mi-

lionů korun ročně. Pomohlo by rovněž snížit množství odhozených odpadků, jejichž úklid každoročně stojí další statisíce. Zavedení systému zálohování by znamenalo úsporu místa v kontejnerech i úsporu ve svozových nákladech. Místo toho se obce budou muset připravit na investice v řádu miliard, protože úkol dosáhnout cílů v třídění nyní leží výhradně na jejich bedrech.

Zálohování přitom není nejistý experiment, ale fungující a časem ověřený systém, který už roky úspěšně funguje v šestnácti evropských zemích (a další se každým rokem přidávají). Česká republika se mu nakonec stejně nevyhne – jen místo vlastního promyšleného návrhu převezme unijní verzi, která může být méně výhodná pro obce, obchodníky i stát.

V Česku se vytrídí jen zhruba 73 % PET lahví a 26 % nápojových plechovek.

To nejdůležitější ale je, že s každým rokem bez záloh přicházíme o stovky milionů korun, o suroviny, které mohly zůstat v oběhu a místo toho skončily na skládce nebo ve spalovně, a o příležitost udělat konkrétní krok k udržitelnějšímu systému nakládání s odpady. Odklad zákona o zálohování neznamena konec diskuze – naopak. Znamená jen, že se teď musíme ještě důrazněji ptát: kdo jeho zavedení blokuje, proč, a co to bude nás všechny stát. ■

Pátý ročník festivalu Za Prahu udržitelnou a sousedskou, tentokrát i v ulicích

Foto: Jakub Šedý

O víkendu 16.–18. května proběhl v pražském komunitním kostele Žižkostel pátý ročník festivalu Za Prahu udržitelnou a sousedskou. Festival přinesl třídní ponor do témat klimaticky spravedlivých měst, komunitního života, péče o veřejný prostor i příkladů dobré praxe – nejen v sále, ale i přímo v ulici. Program propojoval inspiraci s praktickým sdílením zkušeností: páteční promítání filmu *Veřejně prospěšné práce* s živou diskusí otevřelo téma veřejného prostoru jako místa odporu i tvořivosti, sobotní procházka po Žižkově a cyklovýjížďka v neděli ukázaly místa, kde už proměna probíhá. Teoretická východiska nabídl jak participativní workshop o sousedských blocích, který přetavil urbanistické principy do konkrétních návrhů pro okolí Žižkostela, tak panelová diskuse *Ulice pro lidi*, kde zazněly zkušenosti ze zahraničí i lokální praxe. Svěbytným hlasem do této diskuse vstoupil také cirkus neoliberálního města kolektivu Jezevky, který tematizoval absurditu současného městského rozvoje skrze satiru a performance. Vrcholem programu byl blok *Město jinak*, kde iniciativy Nasedím sousedím, ObŽiva, Přátelé Nuselských schodů, komunitní zahrada Kotlaska, Úl Dáblice a Nadace Via sdílely své cesty k lepšímu životu ve městě.

Před Žižkostelem jsme si užili zábor, který se na jeden den proměnil v živý sousedský prostor se stoly, přednáškami, jídlem, pouličním kadeřnictvím i dětským koutkem. Festival byl nabitý, inspirativní a zanechal v nás pocit, že město pro lidi není v nedohlednu, ale že už ho společně tvoříme. ■ Festival financovalo hl. m. Praha a měl záštitu MČ Praha 3.

ARNIKA POMÁHÁ, MY POMÁHÁME JÍ

Online marketing pro Arniku zajišťuje **Filipesmedia**

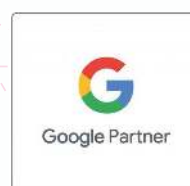
- ☛ PPC a analytika
- ☛ Sociální sítě
- ☛ E-mail marketing
- ☛ SEO
- ☛ Grafika
- ☛ Natáčení videí
- ☛ Branding
- ☛ Tvorba e-shopů na Shoptetu

Zlatý
Shoptet partner

Ověření

SKLIK.cz

www.filipesmedia.cz

Káva sladká jako cukrátko!

✦ Jsme Candycane coffee – pražírna výběrové kávy založená v Praze v roce 2017.

Naší kávu pražíme tak, abychom podtrhli její přirozeně sladkou chuť a zároveň zachovali jemné chuťové rozdíly odpovídající jednotlivým oblastem původu.

Zkrátka Vám nabízíme kávu tak, jak chutná nám v Candycane coffee.
S radostí se podělíme.

Objednejte si kávu z našeho eshopu.

Ondřej, Jarda, Honza, Adam a Zdeněk

Máte zájem si kávu objednat do své domácnosti nebo si u nás zařídit velkoobchodní účet pro Vaši kavárnu? Vy řeknete: "Kávu?" My řekneme: "Bez problému!"

Založte si u nás velkoobchodní účet.

